

Gemeente Rotterdam
Projectdirecteur project Museum Boijmans Van Beuningen
De heer Pieter Dijkmeester
Postbus 6575
3002 AN Rotterdam
p.dijkmeester@rotterdam.nl

HH/249.00
1 december 2020

Betreft: VAN BEUNINGEN-DEVRIESE PAVILJOEN MUSEUM BOIJMANS VAN BEUNINGEN

Zeer geachte heer Dijkmeester,

Door middel van deze brief wil ik als ontwerper van het paviljoen, formeel mijn bezwaar aantekenen tegen de voorgenomen sloop, zoals dit wordt beoogd in de plannen van Francine Houben/Mecanoo.

Tijdens het informatieve gesprek, dat wij op 1 december 2020 voerden, samen met Uw projectmanager Anne van der Eerden en mijn collega Janneke Bierman, vroeg U naar antwoorden op de 5 bezwaren die zijn geuit tegen het behoud van het van Beuningen-de Vriese Paviljoen. Wij spraken af dat ik onze antwoorden schriftelijk zou vastleggen.

1. HET PAVILJOEN IS NIET GESCHIKT ALS EXPOSITIE RUIMTE
DAGLICHTZAAL

Voor het principe van een daglichtzaal is in 1990 door de toenmalige directeur Wim Crouwel bewust gekozen. Immers de zaal is ontworpen voor het exposeren van drie dimensionale objecten van metaal, steen, keramiek, glas, hout, kunststof, en dergelijke. Wim Crouwel gebruikte deze zaal voor wissel exposities van pre-industriële voorwerpen uit de Collectie van H.J. van Beuningen en toonaangevende industrieel ontworpen voorwerpen uit de 20ste eeuw. Deze werden bewust getoond met zicht op de buitenwereld, waar de voorwerpen immers gemaakt waren, gebruikt worden of vandaan komen. De zaal is niet ontworpen voor het exposeren van schilderijen en tekeningen.

Het voordeel van de transparante paviljoen zaal is bovendien dat het doorzicht door de zaal naar de gevel van Van der Steur deels zichtbaar houdt.

Voor de goede orde, de door Van der Steur ontworpen tuinzaal, die toegang geeft tot het paviljoen, is ook een daglichtzaal. In dit geval met daglicht aan beide lange zijden, zoals ook de andere Van der Steur zalen rondom de binnenhof.

De mening over verticaal daglicht versus gesloten wanden in een expositiezaal gaat in museumland op en neer met de snelheid van decennia. In 1990 was het openen van een museum naar de buitenwereld een verademing. Nu is geslotenheid wenselijk en over een tijd zal waarschijnlijk de roep naar openheid weer toenemen.

ONGESCHIKT KLIMAAT

Dit is een verrassende constatering.

Onder andere door de eisen die voor de internationale bruikleen van objecten gelden, moest het ontwerp van het paviljoen in 1990 voldoen aan een reeks bouwfysische prestatie-eisen.

In verband met aantasting van papier en textiel is UV-wering vereist. Het totale lichtspectrum mag niet beïnvloed worden, de daglicht intensiteit mag niet hoog zijn, directe zoninstraling en overstraling moet vermeden worden. Reflecties moeten beperkt blijven. De Relatieve Vochtigheid (R.V.) moet tussen de 50 en 55% blijven, terwijl de ruimte temperatuur permanent tussen de 18 en 22 graden C. moet blijven. Schommelingen hiertussen mogen alleen geleidelijk plaatsvinden. Toepassing van materialen waarbij schadelijke gassen vrijkomen en materialen die bij brand onherstelbare schade kunnen aanrichten zijn niet toegestaan.

Aan deze prestatie-eisen is indertijd voldaan en als zodanig is het paviljoen in 1991 opgeleverd, een en ander onder toezicht van de gemeente Rotterdam. Mij is niet bekend dat huidige prestatie eisen voor museale ruimten voor het exposeren van 3D objecten, zoals hierboven genoemd, drastisch afwijken van de eisen die in de gotiger jaren golden.

2. DE TECHNISCHE INSTALLATIES VOLDOEN NIET

Zie hierboven de opsomming van eisen waaraan de technische installaties indertijd voldeden.

Het ligt voor de hand dat de technische installaties na 30 jaar gebruik aan vervanging en/of grootonderhoud toe zijn.

De installaties zijn indertijd buiten het gebouw geplaatst bij de verbindingsgang. Deze zouden ook naar een gedeelte van een van de kelders verplaatst kunnen worden. Dat is indertijd niet gedaan om binnen ruimte te winnen.

3. HET PAVILJOEN BLOKKEERT HET ZICHT OP DE TUIN

Die constatering vraagt om nuancering.

Door het paviljoen is het zicht op de tuin niet geblokkeerd, maar naar voren verlegd, zodat de tuin nu rondom beleefd kan worden. Dit was niet mogelijk vanuit de tuinzaal. Zie ook hierboven onder "Daglicht zaal". Om het gevoel te versterken dat de tuin zoveel mogelijk rondom te beleven is, is ook besloten om de voorgevel een lichte bolling te geven.

4. HET PAVILJOEN DOET AFBREUK AAN DE WENS NAAR TOEGANKELIJKHEID VOOR MENSEN MET EEN BEPERKING VANUIT DE TUIN NAAR HET MUSEUM.

Deze constatering vraagt om nuancering.

De begane grond vloer van het paviljoen ligt op hetzelfde peil als de begane grond van de van der Steur zaal. Deze liggen boven het oorspronkelijke terras. Het oorspronkelijke terras lag boven het peil van de tuin. Dat wil zeggen dat de toegankelijkheid tot de van der Steur zaal en het paviljoen, voor mensen met een beperking, wordt bepaald door hetzelfde hoogteverschil. Dit kan in beide gevallen met een hellingbaan worden opgelost. Studies hiervoor zijn al een keer uitgevoerd in opdracht van directeur Chris Dercon. In de verbindingsgang tussen de Van der Steur zaal en het paviljoen zit een deur die toegang tot de tuin geeft. Indien nodig kan deze verbreed worden.

5. OVERSTROMINGSGEVAAR VOOR DE KELDERVERDIEPING.

De constatering dat er overstromingsgevaar is voor de kelderverdieping klopt.

De kamers in het souterrain aan de vijverzijde van het paviljoen waren ontworpen voor de curator en staf van de van Beuningen-de Vriese collectie (onder het regiem van Chris Dercon zijn daar keukens van gemaakt). Zittend aan hun werktafel keken de curator c.s. uit over het oppervlak van de vijver op gelijke hoogte van de zwemmende eenden en de dagelijks terugkerende reiger.

De verzekering van de gemeente was indertijd dat het waterpeil voor het hele gebied constant werd gehouden om lekkages te vermijden, maar dat het bij een hoosbui de vijver wel tijdelijk kon stijgen. Echter nooit hoger dan tot iets onder de onderkant van de onderdorpel van de ramen.

Er heeft toch overstroming plaatsgevonden.

Dit is op 2 manieren te verhelpen. De eerste is om de verzekering uit de gotiger jaren gestand te doen, d.w.z. pompen bij noodweer. De tweede manier is om de onderdorpel van de ramen omhoog te brengen.

DE CULTUUR-HISTORISCH WAARDE VAN HET PAVILJOEN.

Dit onderwerp kwam niet aan de orde in de door U gestelde 5 vragen. Toch hecht ik eraan hier iets over te vermelden.

Het is niet aan mij om te oordelen over de cultuur-historische waarde van ons eigen werk. Wel kan ik U verwijzen naar de reacties van anderen in de gotiger jaren in de internationale en nationale pers. En ik kan U verwijzen naar de juryverslagen van de nominatie van het paviljoen voor de Europese Mies Rohe Architecture Award 1992, van de toekenning van de Prins Bernard Cultuur Fonds Prijs (1999) en meer in het algemeen van de Kubus van de BNA in 2004.

In de Cultuurhistorische verkenning met waardering "Museum Boijmans van Beuningen Paviljoen H.J.Henket" dd 17-06-2019 van Leon van Meijel en Teake Bouma, staat onder Conclusie:

"Gelet op de vastgestelde waarden zoals uiteengezet in het vorig hoofdstuk vertegenwoordigt het paviljoen van museum Boijmans van Beuningen naar het ontwerp van architect H.J. Henket uit 1988-1991 een dusdanig groot cultuurhistorisch belang dat-vanuit een erfgoedperspectief-sterk pleit voor het behoud ervan. Niet door een stolp over het paviljoen te plaatsen, maar door het zorgvuldig en respectvol in te passen in de beoogde nieuwe ontwikkeling."

Tenslotte geeft het rapport "Museum Boijmans van Beuningen Buitenruimte, Historisch -ruimtelijke analyse en waardering" van Van Meijel en Bet, dat in opdracht van de gemeente Rotterdam is uitgevoerd in 2020, een duidelijke aanbeveling omtrent het paviljoen.

Onder Kernkwaliteit Museum en Tuin staat (blz.52):

"De overgang tussen het museum en de tuin voltrekt zich eveneens als een geschakelde opeenvolging van verschillende markeringen en ruimtelijk motieven, namelijk:

-Een axiale zichtas van de binnenhof via de tuinzaal, de vijvers en de gazons naar het de Jongh-monument. In de doorschakeling naar de tuin heeft het hof het karakter van een besloten tuin. In die reeks is in 1990-1991 het Henket-paviljoen tussengeschoven met respect voor de tuin en het museumgebouw: een 'serre' van staal en glas op de plek van het oorspronkelijke tuinterras. De centrale as is een zichtlijn etc.

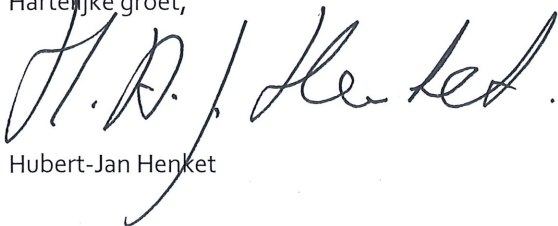
In de aanbevelingen Museum en Tuin staat (blz.56):

"Behoud en respecteer de punten onder 'kernkwaliteiten'."

Rest mij U te zeggen dat voor ons bureau en voor mij het paviljoen een sleutelstuk vormt in mijn oeuvre en dat het zeer na aan mijn hart ligt.

Graag vraag ik U deze brief door te geven aan diegenen die meebepalen over het lot van het paviljoen.

Hartelijke groet,

Hubert-Jan Henket